

Provable i probable

Les llistes de mots —en realitat escassos— que presenten discrepàncies amb el castellà quant a l'ús de la *b* i de la *v*, i que solen incloure els tractats d'ortografia, hom trobarà el verb *provar* i el substantiu *prova*, que en català escrivim amb *v*, contràriament al castellà, els mots corresponents dels quals s'escriuen amb *b*. Una diferent evolució de la forma d'aquests mots que tenen un origen comú ha donat lloc a aquesta discrepància, avui purament gràfica per a un gran nombre de parlants, talment com s'esdevé amb d'altres mots com *avet*, *cavall*, *llavi*, *govern* o *haver*, prolongament de mots llatins que presentaven *b*, la qual s'ha mantingut en castellà però ha esdevingut *v* en català.

Igualment que *prova* i *provar* escrivim amb *v* els mots que s'hi relacionen més directament, com és ara els verbs compostos *aprovar*, *desaprovar*, *comprovar*, *emprovar* (*emprovar-se un vestit*, *unes sabates*) i *improvar*, així com els derivats *aprovació*, *aprovat*, *desaprovació*, *comprovació* i l'adjectiu *provable*. És aquest adjectiu que volem posar en relleu, a causa de la confusió que sovint es produeix per la concurrència en què entra amb l'adjectiu *probable*, relacionat amb *probabilitat*. *Provable* significa «que es pot provar» i *probable* «que presenta prou raons per a inclinar-se a creure que s'esdevindrà o tindrà lloc». De fet, tots dos adjectius pertanyen a una mateixa família etimològica de mots, però *proba-*

ble, alhora que ha sofert una evolució en el seu significat —segons Coromines, pròpiament voldria dir «digne d'aprovació»—, ha conservat, com a mot culte que és, la *b* de la forma llatina originària: comparem, per exemple, *llavi* i *labial*. I el mateix caldria dir de *probatori*, un altre adjectiu que significa «que prova la veritat d'una cosa» i que per tant, d'acord amb aquest significat, hom relaciona més clarament amb *provar*, però que també, com *labial*, perquè és un mot no hereditari sinó obtingut per la via culta, manté la *b* del mot originari.

L'adjectiu *provable* és en realitat poc usat, sens dubte perquè es té tendència a evitar l'homonímia amb *probable* i hom s'inclina a recórrer més aviat a *demonstrable*, que té un valor idèntic o afí. El seu compost *comprovable*, en canvi, ja és més usual, així com també ho és *improbable*, compost i antònim de *probable*. Tot plegat fa que en l'ús d'aquestes dues sèries d'adjectius, *provable*, *comprovable*, així com *aprovable*, *aprovatiu*, etc., d'una banda, i *probable*, *improbable*, *probatori*, etc., es produeixin algunes vacil·lacions i fins i tot, en algun cas, una mica de desconcert. Cal tenir en compte el que hem exposat, que ha d'eliminar, si més no, el desconcert i, si no elimina totes les vacil·lacions, consultar el diccionari sense recança ni esforç.